

УДК 351

В. В. Круглов,

к.держ.упр.,

доцент кафедри менеджменту ХТЕІ КНТЕУ,

м. Харків

РОЗВИТОК АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Розглянуто застосування механізмів державно-приватного партнерства в енергетичній сфері. Запропоновано варіанти вирішення проблем у сфері житлово-комунального господарства під час упровадження проектів державно-приватного партнерства.

Ключові слова: альтернативна енергетика, державно-приватне партнерство, приватний бізнес, партнерство, “зелений” тариф, державне регулювання.

Глобальні кліматичні зміни, проблематика наслідків аварій на атомних електростанціях, підвищення цін на енергоносії, зростання потреб в енергетичних ресурсах зумовлюють необхідність коригування енергетичної політики багатьох розвинених країн у напрямі розвитку альтернативних джерел енергії. Питання енергетичної безпеки держави постає як одне з найактуальніших з політичної, економічної та соціальної точок зору.

Ситуація, у якій перебуває Україна, з її значною потребою імпортування енергоносіїв, відсутністю достатніх можливостей альтернативного отримання деяких джерел енергії, вимагає якнайшвидшого вирішення шляхом державного регулювання розвитку альтернативних джерел енергії. Слід зазначити, що Україна має значний потенціал щодо використання альтернативних джерел енергії для стимулювання розвитку економіки в період важких кризових ситуацій та значної залежності від імпорту енергоносіїв. Державну стратегію у сфері розвитку альтернативних джерел енергії повинно бути спрямовано на вирішення основних проблемних питань щодо збільшення частки енергії з відновлюваних джерел у структурі загального первинного постачання енергії. Крім того, враховуючи необхідність залучення значних інвестиційних ресурсів у розвиток альтернативних джерел енергії, доцільним є використання в зазначеній сфері потенціалу державно-приватного партнерства (ДПП).

Дослідженню окремих аспектів розвитку альтернативних джерел енергії присвячено праці вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як А. Мерзляк, Г. Півняк, О. Стоян, І. Чукаєва, Ф. Шкрабець та ін. Але слід зазначити, що питання розвитку сфери альтернативних джерел енергії шляхом залучення можливостей ДПП є досить актуальною та потребує окремого дослідження.

Мета дослідження полягає в пошуку підходів до державного регулювання альтернативної енергетики та використання потенціалу державно-приватного партнерства в зазначеній сфері.

Необхідність розвитку альтернативної енергетики посилилася в останні десятиліття в усьому світі, не стала винятком і Україна. Але події останніх років, що додали політичних складових до питання забезпечення нашої країни енергоносіями, вимагають якнайшвидшого вирішення питання диверсифікації енергетичних джерел. Існує проблематика перерозподілу складових у структурі загального первинного

постачання енергії в бік заміщення природного газу відновлюваними джерелами енергії, такими як сонячна енергетика, енергія біомаси, тепла енергія стічних вод, тепла енергія ґрунту та ґрунтових вод.

Найбільш інтенсивно розвиваються технології та ринки відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) в таких країнах як США, країни ЄС (Швеція, Австрія, Фінляндія, Німеччина, Португалія, Іспанія), Японія, Китай. Активні дії у сфері ВДЕ розпочали Бразилія та Індія. Зростання вартості акцій компаній, що упроваджують відновлювані джерела енергії, надає додаткового імпульсу розвитку технологічних питань та їхньому запровадженню в різних сферах господарської діяльності [7, с. 95].

Питання збільшення відновлюваних джерел енергії, крім фінансової та технологічної складових, має і свій аспект з точки зору державного управління розвитком енергетичної сфери країни, адже держава повинна забезпечувати посилення енергетичної безпеки та її стратегічні напрями розвитку. У розробленій Центром Разумкова Новій енергетичній стратегії України до 2020 р. зазначається, що використання відновлюваних джерел енергії найбільшими темпами збільшуватиметься за рахунок розвитку альтернативної енергетики в Україні – їхня частка в структурі загального первинного постачання енергії підвищиться до 2020 р. на 75 % – з 2,0 до 3,5 % [3].

Ураховуючи прогнозоване зменшення витрат на будівництво об'єктів для генерації з ВДЕ та потенційних вигід для України від розвитку цієї галузі, цільовий показник сукупної потужності нетрадиційної та відновлювальної енергетики до 2030 р. складе щонайменше 10 % від встановленої потужності або 5–7 ГВт (10–12 ГВт, включаючи великі ГЕС), а обсяг вироблення – 11–16 ТВт.год (23–28 ТВт.год, включаючи великі ГЕС) [4].

Енергетична стратегія України на період до 2030 р. [6] визначає, що розвиток відновлюваних джерел енергії є пріоритетним питанням щодо збільшення рівня енергетичної безпеки. Крім того, значне використання потенціалу відновлюваних джерел енергії в Україні є вагомим чинником протидії глобальним кліматичним змінам у цілому та посилення загального стану енергетичної безпеки Європи.

Україна має потенціал збільшити використання енергії з відновлюваних джерел у 10 разів – з 87 ПДж у 2009 р. до 870 ПДж у 2030 р. сукупного кінцевого використання енергії з відновлюваних джерел відповідно до аналізу “REmap-2030” [5].

За даними Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України [1], станом на лютий 2015 р. річний технічно досяжний енергетичний потенціал відновлюваних джерел енергії України становив 68,6 млн т нафтового еквіваленту (Мт.н.е.). В одиницях умовного палива це дорівнює 98 млн т. Такої величини достатньо, щоб замінити майже 50 % загального енергоспоживання України сьогодні (таблиця).

Отже, бачимо, що Україна має значний потенціал для розвитку альтернативних джерел енергії, але на сьогодні генерація енергії з відновлюваних джерел перебуває поки що на стадії становлення. Суттєвим рішенням з точки зору розвитку альтернативних джерел енергії є застосування механізмів державно-приватного партнерства. Шляхом використання ДПП можна збільшити кількість котелень та ТЕЦ на біопаливі, забезпечити генерацію енергії та низку інших проектів.

Державно-приватне партнерство Закон України “Про державно-приватне партнерство” [2] визначає як співробітництво між державними органами та органами місцевого самоврядування та юридичними чи фізичними особами-підприємцями на основі договору та у встановленому законодавством порядку. Вищезазначений закон сферами застосування, крім інших, визначає виробництво, транспортування й постачання тепла та виробництво, розподіл та постачання електричної енергії.

Потенціал відновлюваних джерел енергії в Україні

<i>Вид енергії</i>	<i>Річний технічно досяжний енергетичний потенціал</i>	
	<i>TВт·год/рік</i>	<i>Мт.н.е./рік</i>
Енергія вітру	60	15
Енергія сонця	38,2	4,2
Електроенергія	5,7	1,4
Теплова енергія	32,5	2,8
Енергія води	28,9	7
Малі ГЕС	20,1	4,9
Великі ГЕС	8,6	2,1
Біоенергія	178	21,7
Електроенергія	27	7,2
Теплова енергія	151	14,5
Геотермальна енергія	98,6	8,4
Енергія навколишнього середовища	146,3	12,6

Модель використання ДПП може бути ефективною з причин потреби в модернізації інфраструктури енергетичної сфери. У процесі застосування механізмів державно-приватного партнерства на регіональному рівні необхідно створити ринкові умови для виробництва енергії з біопалива для представників приватного сектора. Зазначені питання потребують перш за все розроблення та прийняття регіональної програми створення мережі біопаливних котелень. Важливою залишається державна допомога місцевим органам влади в залученні інвесторів для реалізації мережі біопаливних установок.

Стосовно процесу вироблення енергетичного продукту, то згенерована на ТЕЦ енергія постачається на ринок електричної енергії, використовуючи стимуляційний та підтримувальний механізм (“зелений” тариф). Збут теплової енергії спрямовано на підприємство, що управляє комунальними тепловими мережами. Оскільки генерація на базі альтернативних джерел енергії вища, ніж для традиційної, необхідне застосування “зеленого” тарифу. Поступово зі збільшенням генерації з використанням альтернативних джерел енергії необхідно переглянути механізм розподілу між генерувальними компаніями та власниками електричних мереж витрат на будівельні роботи зі створення чи ремонту магістралей та мереж для розподілу енергії, що з’єднують електрогенерувальні станції на відновлюваних джерелах до енергосистеми. Прогнозуючи поступове збільшення обсягів виробленої енергії з альтернативних джерел, буде потрібно модернізувати мережі для переходу до “smart grids” (“розумних мереж”).

Реалізація проектів на основі ДПП забезпечує ще й соціальний ефект, а саме створення системи теплопостачання комунального сектора, соціальну складову в тарифній політиці, створення додаткових робочих місць, зменшення наслідків дії на навколишнє середовище.

Центральна структура, що управляє системою теплопостачання, надає послуги підвищеної якості та сприяє покращенню надійності експлуатаційних характеристик усієї системи. Інвестиційні можливості приватного власника дадуть можливість оновлення основних генерувальних засобів. З боку держави є необхідність стимулювання в цілому розвитку альтернативних джерел енергії для зменшення використання класичних енергетичних ресурсів і наслідків негативного впливу на навколишнє середовище.

Отже, застосування ДПП у процесі використання альтернативних джерел енергії, дає можливість задіяти потенціал приватної форми власності. Держава має забезпечити стійкий розвиток потужностей, вироблених із відновлюваних джерел енергії шляхом участі власників генерувальних підприємств у фінансуванні будівництва магістральних і розподільних мереж, необхідних для функціонування цих електростанцій.

Правове регулювання зазначеної сфери повинне забезпечити зменшення енергоємності та стимулювати розвиток відновлюваних джерел енергії, що потребує розроблення законодавчих актів, які дозволяють організувати доступ електричної енергії з альтернативних джерел до електромереж за прийнятними цінами, встановлення спеціальних тарифів, спрощення дозвільних процедур під час розроблення документації на будівельні роботи з монтажу електростанцій на альтернативних джерелах, усебічну підтримку використання енергоємних відходів тощо.

Державне регулювання у сфері альтернативних джерел енергії передбачає створення системи нагляду та контролю за ефективним використанням відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива; розроблення та контроль над виконанням державних цільових програм у сфері ефективного використання альтернативних джерел енергії та палива; розроблення галузевих та регіональних програм у зазначеній сфері.

Одним із першочергових завдань є забезпечення подальшого розвитку механізмів державно-приватного партнерства при використанні альтернативних джерел енергії та подальше вдосконалення нормативно-правової бази, що регулює зазначену сферу.

Проаналізувавши стан розвитку альтернативних джерел енергії, можна визначити, що державна політика, спрямована на енергетичну безпеку країни, на сьогодні є однією з найактуальніших. Світові тенденції у сфері розвитку альтернативної енергетики вказують на зростання обсягів енергії, що вироблятиметься з відновлюваних джерел. Україна, маючи значний потенціал, спрямований на розвиток альтернативних джерел енергії, визначає стратегічними пріоритетами збільшення використання енергії з відновлюваних джерел, що передбачає процес державного регулювання у сфері розвитку альтернативної енергетики. Одним із сучасних шляхів залучення інвестиційних коштів у розвиток відновлюваних джерел енергії є державно-приватне партнерство, яке надає можливості позитивно впливати на розв'язання проблеми не лише технологічних процесів вироблення енергії, але і здешевлення останньої для кінцевого споживача, що, крім економічного, має й соціальний ефект.

Література:

1. Відновлювана Енергетика // Держ. агентство з енергоефективності та енергозбереження України : [сайт]. – Режим доступу : <http://sae.gov.ua/sitemap>.
2. Закон України “Про державно-приватне партнерство” від 1 лип. 2010 р. № 2404-VI. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.
3. Нова енергетична стратегія України до 2020 року: безпека, енергоефективність, конкуренція / Центр Разумкова. – Режим доступу : http://razumkov.org.ua/upload/Draft%20Strategy_00%20%287%29.pdf.
4. Оновлення Енергетичної стратегії України на період до 2030 р. / Міненергетики та вугіл. пром-сті України. – Режим доступу : mre.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=222032.
5. REMAP–2030. Перспективи розвитку відновлюваної енергетики в Україні до 2030 року. – Режим доступу : http://sae.gov.ua/sites/default/files/UKR%20IRENA%20REMAP%20_%202015.pdf.

6. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лип. 2013 р. № 1071-р “Енергетична стратегія України на період до 2030 р.”. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/p0002120-13/para3#n3>.

7. Стоян О. Ю. Світовий та вітчизняний досвід реалізації механізмів державного регулювання розвитку відновлювальної енергетики: основні тенденції розвитку та перспективи / О. Ю. Стоян // Наукові праці [Чорномор. держ. ун-ту ім. Петра Могили комплексу “Києво-Могилян. академія”]. Серія “Держ. управління”. – 2014. – Т. 235, вип. 223. – С. 94–100.

Kruglov V. V. Development of Alternative Power System through Use of Mechanisms of Public-Private Partnership.

The article presents an example of a public-private partnership in the energy sector: The variants of solving the existing problems in the sphere of housing and communal services in the implementation of public-private partnership.

Key words: alternative energy, public-private partnership, private business, partnership, green tariff, government regulation.

Надійшла до редколегії 22.09.2015 р.

УДК 351.83

О. М. Шашула,

*здобувач кафедри політології та філософії ХарPI НАДУ,
м. Харків*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Статтю присвячено дослідженню теоретичних основ державного регулювання охорони праці. Аналізуються особливості впливу держави на відповідну сферу в умовах глобальних суспільних трансформацій. Визначаються функції державного регулювання в галузі охорони праці.

Ключові слова: охорона праці та здоров'я працівників, державне регулювання охорони праці, глобалізація економіки, безпека виробничих процесів, умови праці, функції держави.

Вітчизняна система охорони праці перебуває у процесі комплексних трансформацій, пов'язаних із переходом від адміністративно-командної до ринкової економіки, що зумовлює необхідність використання принципово нових підходів до вирішення проблем безпеки праці та виробничого середовища. Сучасні професіонали в галузі охорони праці зіштовхуються з необхідністю управління новими видами комплексних професійних ризиків та загроз, що пояснюється принциповими змінами в сучасних технологіях, значним погіршенням екологічної ситуації та глобалізаційними процесами в світовій економіці.

Держава як один із головних суб'єктів соціально-трудових відносин у сфері охорони праці повинна чітко реагувати на найгостріші суспільні виклики та виступати гарантом дотримання прав працівників на збереження життя й здоров'я та забезпечення сприятливих умов праці. Саме від ефективності державної політики значною мірою залежить те, наскільки пристосованою до змін у зовнішньому середовищі виявиться система охорони праці на державному рівні.

Визначення ролі держави в управлінні охороною праці знаходиться в межах загальних теоретичних положень щодо ролі держави в регулюванні економічних процесів. Оскільки детальний аналіз позицій науковців щодо участі держави в